

opracował : Ireneusz Boczek

PROGRAM NAUCZANIA
przedmiotu improwizacja fortepianowa
w klasach 4 - 6 szkoły muzycznej I – go stopnia

Szkoła Muzyczna I st. nr 1 im . Stanisława Wiechowicza w Krakowie

Kraków 2023

Wstęp

Program nauczania przedmiotu improwizacja fortepianowa przeznaczony jest do realizacji w Szkole Muzycznej I – go st. im Stanisława Wiechowicza w Krakowie. Ma on na celu zaznajomienie ucznia z podstawami improwizacji na tematy własne oraz podane przez nauczyciela, wykształcić umiejętność transponowania struktur melodyczno – harmoniczných do różnych tonacji w zakresie zawartym w niniejszym programie nauczania. Proces ten odbywa się poprzez ukazanie fortepianu jako instrumentu o niestandardowych możliwościach brzmieniowych wykraczających poza dotychczasowe rozumienie struktur brzmieniowych na poziomie podstawowego szkolnictwa muzycznego.

Improwizacja fortepianowa ma też na celu przybliżenie budowy akordów wielodźwiękowych w odniesieniu nomenklatury stosowanej w muzyce jazzowej oraz rozrywkowej przy pełnym poszanowaniu zasad klasycznej harmonii funkcyjnej.

Innym założeniem przedmiotu jest uświadomienie uczniom, że proces twórczy odbywa się nie tylko poprzez bezbłędne odtwarzanie zapisu utworu muzycznego, ale także poprzez swobodne i spontaniczne jego kształtowanie. Utrwalenie takiego poczucia wpływa bowiem pozytywnie na nastrój towarzyszący wykonaniom estradowym podczas koncertów, konkursów i audycji. Pozwala na większe opanowanie tremy oraz kreatywność na scenie.

Niniejszy program został napisany w oparciu o Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego, oraz w oparciu o Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 września 2023r. zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych.

Spis treści

I. Cele, treści nauczania i nabyte umiejętności

- A. Cele nauczania**
- B. Treści nauczania**
- C. Nabyte umiejętności absolwentów**

II. Materiał nauczania

- A. Ćwiczenia techniczne**
- B. Ćwiczenia kompozytorskie**

III. Wymagania egzaminacyjne

IV. Zamierzone efekty kształcenia

V. Ocena pracy ucznia

I. Cele, treści nauczania i nabyte umiejętności

A. Cele nauczania

Poznawcze

- poznanie budowy różnych form muzycznych
- utrwalenie wiadomości z zakresu literatury muzycznej w odniesieniu do muzyki programowej o kierunku improwizatorskim („*Obrazki z wystawy*” M. Musorgskiego, „*Światło Księżycy*” C. Debussego, „*Przebudzenie ptaków*” O. Messiaena)
- zapoznanie ze skalami
- umiejętność wydobywania z fortepianu dźwięków nietypowych i rzadko stosowanych takich jak : fłażolety, gra dłonią na strunach , imitacja odgłosów otaczającej rzeczywistości poprzez użycie efektów perkusyjnych.
- Utrwalenie zasad koła kwintowego, ćwiczenie szybkości rozpoznawania ilości znaków przy kluczu w różnych tonacjach.

Kształcące

- opanowanie i utrwalenie środków wykonawczych niezbędnych w improwizacji
- doskonalenie umiejętności poruszania się w różnych tonacjach, stylach i formach muzycznych
- doskonalenie umiejętności swobodnego traktowania tematu pod względem jego opracowania harmonicznego.
- pobudzanie wyobraźni i inwencji muzycznej, wdrażanie do stosowania własnych oryginalnych i poprawnych muzycznie rozwiązań
- rozwijanie pamięci muzycznej

Wychowawcze

- rozwijanie samodzielności, systematyczności, wyobraźni twórczej
- pobudzanie kreatywności w zakresie tworzenia i opracowywania tematów muzycznych
- wdrażanie do permanentnego doskonalenia i rozwijania własnego warsztatu improwizatorskiego i kompozytorskiego
- wykorzystanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej

B. Treści nauczania

- elementy improwizacji: motyw, struktura, faktura, forma, harmonika, rytmika, barwa, styl
- odczytywanie zapisu funkcyjnego akordów
- ćwiczenia kompozytorskie

C. Nabyte umiejętności

- umiejętność opowiadania dźwiękiem historii podyktowanej przez nauczyciela np. odgłosy przyrody
- umiejętność zharmonizowania krótkich przebiegów melodycznych
- umiejętność opracowania akompaniamentu do melodii
- układanie melodii do podanej struktury harmoniczej
- umiejętność odczytania zapisu akordów w nomenklaturze muzyki rozrywkowej w stopniu zaawansowanym.

II. Materiał nauczania

A. Ćwiczenia techniczne

Rok pierwszy

- ćwiczenie szybkości w określaniu ilości znaków przykluczowych w rozmaitych tonacjach w oparciu o zasadę koła kwintowego
- harmonizowanie 8 taktowych motywów melodycznych
- wprowadzenie do odczytywania akordów nomenklatury muzyki jazzowej i rozrywkowej np. *C, C7, Cmaj7*.
- ćwiczenie umiejętności rozróżniania akordów w układzie rozległym i skupionym oraz ich wzajemnego łączenia.
- Poznanie podstawowych form akompaniamentu do melodii np. *marsz, walc, bas Albertiego*
- ćwiczenie wydobywania z instrumentu brzmień niestandardowych tj: *stukanie, gra wewnątrz fortepianu, flażolety, rozwibrowanie strun pedałem*.

Rok drugi

- harmonizowanie 16 taktowego zdania muzycznego w oparciu o akordy podstawowe, tonikę szóstego stopnia, subdominantę drugiego stopnia oraz akordy septymowe
- doskonalenie posługiwania się tabelą akordów muzyki rozrywkowej np.: *C (add 2), C 7(9)*
- rozwijanie form akompaniamentu (w miarę możliwości akompaniowanie drugim pianście)
- krótkie seanse muzyczne grane przez nauczyciela polegające na dźwiękowym opisie przeżyć, nastrojów, odgłosów życia codziennego
- harmonizowanie gamy durowej

Rok trzeci

- transponowanie 8 taktowych melodii do podanych tonacji wraz z opracowaniem harmonicznym
- harmonizowanie 16 taktowego zdania muzycznego w oparciu o akordy podstawowe, tonikę szóstego stopnia, subdominantę drugiego stopnia, drugiego stopnia obniżonego (*akord neapolitański*), akordy septymowe oraz dominanty chopinowskie

- oraz wtrącone
- doskonalenie posługiwania się tabelą akordów muzyki rozrywkowej np. C 7 9(13)
 - rozwijanie form improwizowanego akompaniamentu, w miarę możliwości akompaniowanie drugiemu pianiście lub innemu instrumentalistcie
 - improwizowanie na podstawie podanej melodii.
 - harmonizowanie gamy durowej i triady harmoniczej

B. Ćwiczenia kompozytorskie

Rok pierwszy

- dopasowywanie harmonii do podanej przez nauczyciela melodii
- naśladowanie odgłosów przyrody tj. śpiew ptaków, szum rzek, wiatr w oparciu o perkusyjne sposoby wydobywania dźwięku z instrumentu
- budowanie zdania muzycznego na fundamencie harmonicznym podanym przez nauczyciela w metrum 3/4, 4/4

Rok drugi

- budowanie zdania muzycznego na fundamencie harmonicznym podanym przez nauczyciela w metrum 3/4, 4/4, 6/8 w tonacjach do pięciu znaków
- dopasowywanie harmonii do podanej przez nauczyciela melodii w oparciu o akordy podstawowe, tonikę szóstego stopnia, subdominantę drugiego stopnia oraz akordy septymowe.
- muzyczne opisy nastroju tj. smutek, radość, sielanka, zabawa

Rok trzeci

- budowanie zdania muzycznego na fundamencie harmonicznym podanym przez nauczyciela w metrum 3/4, 4/4, 6/8 we wszystkich tonacjach
- dopasowywanie harmonii do podanej przez nauczyciela melodii w oparciu o akordy podstawowe, tonikę szóstego stopnia, subdominantę drugiego stopnia, drugiego stopnia obniżonego (*akord neapolitański*) akordy septymowe oraz dominanty chopinowskie
- układanie krótkich kompozycji na temat podany przez nauczyciela

III. Wymagania egzaminacyjne

- akompaniament do czterotaktowego motywu podanego przez nauczyciela
- własna improwizacja w dowolnym stylu

- harmonizacja gamy durowej podanej przez komisję

IV. Zamierzone efekty kształcenia

Kl. 4

- umiejętność swobodnego tworzenia trójdźwięków w tonacjach do trzech znaków
- umiejętność dobrania akompaniamentu do motywu melodycznego
- umiejętność improwizowania na przygotowany temat przy użyciu efektów perkusyjnych
- umiejętność odczytywania akordów w nomenklaturze muzyki jazzowej i rozrywkowej w stopniu podstawowym
- umiejętność określenia liczby znaków przykluczowych we wszystkich tonacjach

Kl. 5

- umiejętność swobodnego tworzenia trójdźwięków i czterodźwięków septymowych w tonacjach do pięciu znaków
- umiejętność dobrania akompaniamentu do motywu melodycznego
- umiejętność odczytywania akordów w nomenklaturze muzyki rozrywkowej w stopniu średniozaawansowanym
- umiejętność improwizowania na przygotowany temat z głównym naciskiem na elementy melodyczno - harmoniczne

Kl. 6

- umiejętność swobodnego tworzenia trójdźwięków i czterodźwięków septymowych we wszystkich tonacjach
- umiejętność odczytywania akordów w nomenklaturze muzyki rozrywkowej w stopniu zaawansowanym
- umiejętność improwizowania na podany temat z głównym naciskiem na elementy melodyczno - harmoniczne
- umiejętność transponowania czterotaktowych kompozycji do wszystkich tonacji

V. Ocena pracy ucznia

Kryteria oceny wystawionej przez nauczyciela

- zainteresowanie przedmiotem
- aktywność podczas lekcji
- rzetelność, systematyczność i świadomość pracy domowej
- postępy w zdobywaniu umiejętności improwizatorskich
- kreatywność w pracy
- ilość i jakość zrealizowanego materiału
- frekwencja
- dyscyplina, kultura osobista

Kryteria oceny wystawionej przez komisję

- stopień trudności oraz jakość wykonania programu egzaminacyjnego
- ilość i jakość opanowanych w ciągu roku zagadnień
- postępy w zdobywaniu umiejętności improwizatorskich
- wkład pracy ucznia i wywiązywanie się z obowiązków

Aneks

Program przeznaczony do realizacji w klasach 4 – 6 sześcioletniego cyklu nauczania może być również realizowany w klasach III – IV czteroletniego cyklu nauczania.